Onderwijsraad, t.a.v. Edith Hooge, voorzitter

Datum 7-12-2021
Briefnr. 595158
Onderwerp rapport Onderwijsraad

Geachte mevrouw Hooge, leden van de Onderwijsraad,

We verwelkomen het rapport van de Onderwijsraad en we onderschrijven de urgentie, het publieke karakter het Nederlands onderwijs staat zwaar onder druk. Het is een krachtige analyse waarvan we helaas veel herkennen.

Met de uitspraak "scholen worden platforms voor private aanbieders," zet de Raad een schrikbeeld neer. We zijn van mening dat dit moet worden gekeerd.

De Onderwijsraad beschrijft het publieke karakter in de Nederlandse context. "Het heeft een sterk publiek karakter als het een breed toegankelijke, hoogwaardige maatschappelijke voorziening is, met een aanbod dat voor iedereen herkenbaar is, dat collectieve waarden belichaamt en uitdraagt en dat naast individuele ook maatschappelijke opbrengsten genereert." Toegankelijkheid, hoge kwaliteit en zeggenschap van de onderwijsprofessie zijn voorwaardelijk voor een sterk publiek karakter. We constateren dat het Nederlands onderwijs daar niet meer aan voldoet.

We constateren ook dat er altijd samenwerking met private partijen is geweest en altijd zal zijn: schoolgebouwen, pennen, schoolboeken. Producten die nodig zijn om publiek onderwijs vorm te geven. We delen de zorgen van de Onderwijsraad dat het primaire proces van publiek onderwijs wordt aangetast. De privatisering van het onderwijs vindt nu op meerdere niveaus plaats: in, naast, ter vervanging.

Voorbeelden van privatisering in de school zijn bijlesinstituten in schoolgebouwen, uitzendbureaus die steeds meer worden ingezet en technologieplatforms van grote commerciële aanbieders. Er wordt ook veel aanvullend onderwijs ingekocht: bijlessen na schooltijd, en edtech-platforms die nu ook veelvuldig reclame maken

op de radio. En ten slotte ter vervanging van publiek onderwijs is er een groeiend aanbod van niet-bekostigde particuliere scholen. We zijn van mening dat deze trends moeten worden teruggedrongen.

De belangrijkste reden voor de toename van de toenemende private invloed is de afnemende kwaliteit van het publieke onderwijs. De overheid heeft het onderwijs verwaarloosd en de belangrijkste uiting daarvan is het enorme lerarentekort. Het is niet verrassend dat ouders die zich het kunnen veroorloven naar private alternatieven kijken, waardoor kansenongelijkheid toeneemt. Leerlingen kunnen nu niet altijd het onderwijs krijgen waar ze op zouden mogen rekenen. Kansrijke leerlingen niet én kansarme leerlingen niet.

De Onderwijsraad constateert terecht dat privatisering niet zal worden teruggedrongen als de basis niet op orde is. Dit betekent dat toereikende bekostiging nodig is om algemeen toegankelijk en kwalitatief goed onderwijs te kunnen realiseren voor elke leerling, dus zonder afhankelijk te zijn van private bijlessen, huiswerkbegeleiding of examentrainingen. Er moet daarom fors worden geïnvesteerd in het onderwijs zodat er weer in elke klas een goede leraar komt. Investeringen in kleinere klassen, lestaakreductie, tijd voor professionalisering en een goede ondersteuning voor leraren met OOP'ers op verschillende niveaus zijn noodzakelijk. In het advies *Tijd voor Focus* gaf de Onderwijsraad hier een goede aanzet voor.

We missen echter in de analyse van de Onderwijsraad hoe het Nederlands onderwijsbeleid van de afgelopen dertig jaar heeft bijgedragen aan de privatisering van ons onderwijs. De onderwijsraad beschrijft wel dat scholen en besturen zich op een bepaalde manier gedragen, maar niet altijd waarom ze zich zo gedragen. Dat er vanuit concurrentieoverwegingen bepaalde keuzes worden gemaakt is helder. Maar niet dat die concurrentie – en de huidige onderwijsmarkt - mede tot stand is gekomen door bewuste beleidskeuzes die door de Raad niet worden geadresseerd.

Merel van Vroonhoven gaf onlangs in de Tweede Kamer aan geschrokken te zijn van de mate waarin marktwerking al in het onderwijs was doorgedrongen. Daarbij doelde ze niet alleen op de duidelijke voorbeelden die de Raad benoemt, maar ook hoe de overheid, scholen en besturen opereren alsof het een private markt betreft. De oorzaak van privatisering ligt mede in ons onderwijsbestel waarbij vanaf de jaren negentig bewust gestuurd is op decentralisering, concurrentie, schaalvergroting en een te grote focus op bedrijfsmatig werken, ingegeven door financiële prikkels in het systeem. De overheid is hierbij op steeds grotere afstand komen te staan en laat teveel over aan het onderwijsveld alleen en externe private partijen.

We willen hierbij op wijzen dat de positie van het onderwijspersoneel is verzwakt en expliciete aandacht verdient. Zowel op school als landelijk moet die positie worden versterkt en dat gaat verder dan medezeggenschap alleen. Daar waar bijvoorbeeld landelijk beslissingen over onderwijstechnologie worden gemaakt moeten onderwijsvakorganisaties aan tafel komen. Meer publiek-private regie op (nog te ontwikkelen) software of platforms door marktpartijen die voor onderwijs worden ingezet is dringend gewenst. Dat versterkt niet alleen de positie van het onderwijspersoneel, maar komt ook de versterking van het publieke karakter van ons onderwijs ten goede.

Kortom, we zien dat privatisering steeds verder verstrengeld raakt in ons publieke onderwijsbestel. Wij zien deze ontwikkeling tevens in het beroeps- hoger- en wetenschappelijk onderwijs en wij achten het raadzaam dat de Onderwijsraad ook aandacht aan deze sectoren besteedt. We steunen de oproep van de Onderwijsraad aan de overheid om de private invloeden strenger te reguleren en een maatschappelijke discussie te starten over het publieke karakter van ons onderwijs. Daarnaast moet de basis op orde en wijzen we op reflectie op het huidige onderwijsstelsel. Het is namelijk dit stelsel dat deze privatisering in de hand werkt.

Het is mede aan ons, de beroepsgroep, de taak om die discussie verder te brengen en onze collega's te wijzen op onze eigen verantwoordelijkheid die we hierin hebben. Die uitdaging gaan we gezamenlijk aan. Uiteraard zijn we bereid om met de Onderwijsraad hierover in gesprek te gaan.

Met vriendelijke groet,

Jelmer Evers,
Algemene Onderwijsbond

Andries Knol,
BVMBO

Daniëlle Woestenberg,
CNV Onderwijs

Jilles Veenstra,
FVOV

Sharon Martens,
Het Lerarencollectief

Harm Tiggelaar,
Platform VVVO